

JAARVERSLAG 2005

De Raad bracht in het verslagjaar advies uit aan de Minister van Defensie over het nieuwe embleem voor het zgn. landing platform dock Hr. Ms. Johan de Witt (LPD-2). Het zeilschip verwijst naar de historische naamgenoot, een zeventiende-eeuws fregat, en voert op de spiegel het familiewapen De Witt (Vastgesteld bij beschikking van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten d.d. 27 juni 2005, nr. 2005209382)

VERSLAG VAN DE RAAD

In 26 (2004: 30) zaken bracht de Hoge Raad van Adel advies uit. Twee van deze hebben betrekking op adelszaken, acht op wapens, drie op emblemen, vijf op vlaggen en acht op ridderlijke orden. In totaal werden 26 (36) nieuwe en 4 (3) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 4 (5) onderwerpen van algemene aard, 0 (0) onderscheidingsvlaggen, 2 (4) adelszaken, 6 (17) wapenverleningen en -verbeteringen, 3 (6) vlaggen, 3 (3) emblemen en onderscheidingen, 0 (1) Johanniter Orde, 4 (0) Ridderlijke Duitse Orde en 4 (1) Maltezer Orde.

Adelszaken

In het filiatierregister werden 334 (112) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven; dit hoge aantal is een direct gevolg van de aansluiting op de gedigitaliseerde Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA) in 2004.

In het verslagjaar werd aan het oudste lid van de Raad, C.W.J. baron de Weichs de Wenne, wegens het bereiken van de zeventigjarige leeftijd eervol ontslag verleend. Hij maakte gedurende precies achttien jaar deel uit van de Raad en bracht onder andere zijn kennis in van de Zuid-Nederlandse landadel en heraldiek. In de vergadering van 19 mei werd afscheid genomen, waarbij ook zijn opvolger mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn, burgemeester van Waalre, aantrad. Op uitnodiging van de voorzitter van de Stichting tot Instandhouding van de boeier Catharina, werd op 1 juli infor-meel afscheid genomen tijdens een vaartocht met dit historische schip op de Friese wateren rond Grou.

Als vervolg op het Koninklijk Besluit van 19 maart 2004, no. 04.001077, houdende bepalingen inzake titels, predikaat en geslachtsnaam van Prins Friso, met ingang van zijn huwelijk, waarvoor op 2 maart van dat jaar advies werd uitgebracht (zie jaarverslag over 2004), adviseerde de Raad de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake de verlening van een geslachtswapen voor Zijne Koninklijke Hoogheid Johan Friso Bernhard Christiaan David prins van Oranje-Nassau, jonkheer van Amsberg en zijn nakomelingen in mannelijke lijn. Conform dit advies is het wapen, zoals dat aan Prins Johan Friso tezamen met zijn broers bij Koninklijk Besluit van 24 mei 1966 (Stb. 438) werd verleend, aangepast waar het de verbeelding van de titel prins der Nederlanden betreft. Nu deze titel voor hem is weggefallen, is volstaan met het weglaten van fleuronkroon, zwaard en pijlen van de Nederlandse leeuw, die daardoor weer de Nassause leeuw is geworden. Omdat Prins Friso met zijn gezin geen deel meer uitmaakt van het koninklijk huis wordt het wapen niet meer geplaatst op een hermelijnen mantel. Overeenkomstig het adelsrecht zullen zijn afstammelingen in mannelijke lijn, zowel mannelijke als vrouwelijke, de titel graaf en gravin voeren en de geslachtsnaam Van Oranje-Nassau van Amsberg dragen. Het adelsdiploma werd uitgevaardigd te 's-Gravenhage op 1 april 2005. Hoewel het voor de hand ligt dat dit wapen op den duur ook door andere leden van het grafelijke geslacht Van Oranje-Nassau van Amsberg (de nakomelingen van Prins Constantijn) zal worden gevoerd, is het moment daarvoor niet opportuun gezien hun lidmaatschap van het koninklijk huis.

De Raad van State heeft op 5 januari 2005 in de zogenaamde Zeeuwse adoptiezaak in hoogste instantie uitspraak gedaan dat de Wet op de adeldom geen terugwerkende kracht heeft. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State overwoog dat artikel 3 alleen betrekking heeft op buiten het huwelijk geboren kinderen, die geboren zijn ná 1 augustus 1994 en dat geen onderscheid gemaakt dient te worden tussen natuurlijke - en adoptiekinderen. Enkele verzoeken tot inschrijving van geboorteakten van erkende of geadopteerde kinderen, die soms kort vóór de inwerkingtreding van de Wet op de adeldom waren geboren, en die wachtten op de uitspraak van de Raad van State, werden vervolgens afgewezen.

De Afdeling bestuursrecht van de Raad van State heeft op 20 april 2005 een particulier, die op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur openbaarmaking verzocht aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van stukken die ten grondslag liggen aan het Koninklijk Besluit van 15 mei 1996 tot inlijving van de prins en prinsessen De Bourbon de Parme in de Nederlandse adel, in het gelijk gesteld voorzover het een viertal specifieke stukken betreft, die niet zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad en voorts geen gegevens bevatten, die de persoonlijke levenssfeer van de bij de inlijving betrokkenen zouden schaden.

Een verzoek om inlijving in de Nederlandse adel van een staatsburger van de Republiek Litouwen op grond van de nobilitatie van de stamvader van zijn geslacht door Rudolph II van Habsburg, keizer van het Heilige Roomse Rijk, te Praag in 1602, werd negatief beoordeeld. Aan het vereiste van artikel 2, lid 3 van de Wet op de adeldom (1994), dat verzoeker moet behoren tot de wettelijk erkende adel van een staat met een vergelijkbaar adelsstatuut, werd niet voldaan.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad traditioneel bij verschillende officiële gelegenheden, zoals de Nieuwjaarsontvangst in het Paleis op de Dam, de 4 mei-herdenking te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal. Hij was namens de Hoge Raad van Adel aanwezig bij het Interriederlijk Overleg van de gezamenlijke ridderschappen, dat op 26 februari werd gehouden op Epema-state te Ysbrechtum.

De voorzitter was aanwezig bij zowel de officiële opening als de afsluiting van het herdenkingsjaar Zilveren Regeringsjubileum Koningin Beatrix. Op 15 juni hees hij in dit verband te Rotterdam op De Boompjes in de zogenaamde Vlaggenparade de Nederlandse vlag en de vlag van de Stichting Vlaggenmuseum, waarvan hij adviseur is.

Op 10 september was hij dagvoorzitter van het XVIIth Congress of the European Nobility op het door de Nederlandse Adelsvereniging georganiseerde CILANE-symposium met het thema *The responsibility of nobles*

towards modern society: challenge or obligation?, dat gehouden werd in de Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte te 's-Gravenhage.

Hij nam op 15 september deel aan het symposium van het Kapittel voor de Civiele Orden, dat gewijd was aan het herziene decoratiestelsel 1995-2005.

De secretaris trad op verzoek van de Nederlandse Adelsvereniging op als getuige-deskundige in een bezwaarschriftprocedure van deze vereniging naar aanleiding van de weigering van de algemeen directeur van de Rijksdienst voor het Wegverkeer om adellijke titels en predikaten te vermelden op kentekenbewijzen. Volgens artikel 7 van de Wet op de adeldom zijn onder andere de koninklijke besluiten van 1815 en 1822 van kracht gebleven, die vermelding op officiële documenten verplicht stellen.

Hij gaf commentaar bij de herdruk van de Sdu-uitgave *Titels, graden, titulatuur*, samengesteld door G.H.A. Monod de Froideville en E.A.S. Crena de Iongh-den Beer Poortugael, met als resultaat dat de tekst van de Wet op de adeldom, inclusief de toelichting van de Hoge Raad van Adel, integraal werd opgenomen onder het hoofdstuk 'Adellijke titulatuur'.

Naamswijzigingen

In het verslagjaar werden van de staatssecretaris van Justitie geen verzoeken om advies ontvangen inzake wijziging van de naam van een adellijk geslacht. In een aantal gevallen werd informatie verstrekt.

Op 17 augustus 2005 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het hoger beroep ongegrond verklaard van een appellant, die zijn adellijke geslachtsnaam wilde laten wijzigen door toevoeging van een (niet-adellijke) geslachtsnaam. Volgens artikel 2, lid 3 van de Algemene maatregel van bestuur van 6 oktober 1997 (Stb. 463) wordt een verzoek tot naamstoevoeging niet verleend, wanneer verzoeker van adel is of de drager van de naam, waarvan toevoeging wordt verzocht tot een adellijk geslacht behoort. De Afdeling overwoog onder meer dat, ook al werd in een eerder stadium een verzoek van familieleden op grond van – volgens appellant strijdige – regelgeving of overgangsbepalingen gehonoreerd, dezelfde beslissing, zo al sprake was van een gelijk geval, niet wordt herhaald en dat blijft staan dat het verzoek van appellant niet tijdig werd ingediend.

Wapens

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan het hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, het waterschap Rivierenland en de gemeenten Berkelland, Echt-Susteren, Montferland en Oost Gelre. De heer P. Bultsma vervaardigde 7 (9) wapendiploma's.

Vijf publiekrechtelijke lichamen, namelijk de door herindelingen gevormde gemeenten Bronckhorst, Montferland, Oost Gelre (ten tijde van de aanvraag Groenlo geheten), Oude IJsselstreek en Utrechtse Heuvelrug, wendden zich tot de Raad met verzoek om advies inzake een door hen te voeren wapen.

De eerste vier van deze gemeenten zijn ontstaan tengevolge van de op 1 januari van het verslagjaar ingegane herindeling van de Achterhoek, de Graafschap en de Liemers. Een nieuw gemeentewapen wordt, hoewel ook nieuwe elementen in aanmerking kunnen komen, doorgaans gebaseerd op de wapens der opgeheven gemeenten. In geval van de gemeente Bronckhorst waren dit er echter niet minder dan vijf, te weten Hengelo, Hummelo en Keppel, Steenderen, Vorden en Zelhem, en evaluatie van de betreffende wapens leidde al spoedig tot de conclusie dat dit uitgangspunt hier niet tot een aanvaardbaar resultaat zou kunnen leiden. Gezocht werd daarom naar andere mogelijkheden. In de eerste plaats werd daarbij het reeds bestaande gemeentelijke logo betrokken. Dit is zeker geen gebruikelijke gang van zaken, maar het betreffende logo trok de aandacht doordat het in de keuze van de figuren i.c. een haas en een burcht, raakvlakken vertoont met de heraldiek. In de praktijk bleek echter dat, o.a. door het ongewone kleurgebruik, een wapen gebaseerd op dit logo toch op teveel heraldische bezwaren zou stuiten. De oplossing werd aangedragen in de naam van de nieuwe gemeente. Nu voor Bronckhorst de naam van de voormalige heerlijkheid tevens graafschap, die een deel van het territoire van de huidige gemeente beslaat, was gekozen, lag het voor de hand om te bezien of het wapen van het gelijknamige geslacht niet als gemeentewapen zou kunnen dienen. Dit bleek het geval te zijn, waarbij het gunstig uitkwam dat hiervan bij Oost Gelre (zie hierna) geen gebruik is gemaakt. Het eenvoudig gehouden wapen bevat slechts een gekroonde leeuw, die zich als tijdloos symbool van kracht en weerbaarheid uitstekend leent om het betreffende gebied, dat rijk is aan kastelen en landhuizen, in zijn geheel te representeren. Derhalve werd hiertoe geadviseerd en met gunstig gevolg, want de gemeente heeft het betreffende wapen inmiddels officieel aangevraagd.

De gemeente Montferland is samengesteld uit slechts twee gemeenten, Bergh en Didam. Beide waren vroeger verenigd in één heerlijkheid, waarin de heren Van den Bergh een belangrijk deel van het gezag uitoefenden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat men het wapen van deze heren, zijnde in zilver een rode leeuw binnen een met bollen beladen zoom, in beide gemeentewapens aantreft. De gemeente had de wens te kennen gegeven dit wapen te willen behouden, in principe inderdaad de beste optie, echter op de wijze zoals het door Bergh werd gevoerd,

namelijk met een halve leeuw. Vermoedelijk was het de bedoeling hiermee aan te geven dat het territoire van deze gemeente slechts een gedeelte uitmaakte van dat van de heren Van den Bergh. Nu dit herenigd was met het resterende deel was er geen reden meer om deze variant te handhaven en kon de (volledige) leeuw van het familiewapen in ere worden hersteld. Het aantal bollen op de schildzoom werd, naar de oudst bekende zegels, verminderd van elf naar negen, en tevens werd de gemeente erop gewezen dat de exclusieve kroon van Bergh de voorkeur verdient boven de standaardkroon van Didam. De gemeente stemde in met de voorgestelde wijzigingen, waarna het wapen nog in het verslagjaar kon worden verleend (zie bijlage).

De gemeente die onder de naam Groenlo werd ingesteld, maar inmiddels als (definitieve) naam Oost Gelre heeft gekregen, is eveneens samengesteld uit twee gemeenten, het oude Groenlo en Lichtenvoorde. Het wapen van Groenlo vertoont in blauw een gouden leeuw en is daarmee - zonder de blokjes - identiek aan het wapen van het graafschap Gelre van vóór 1339. Aangezien de graaf in 1277 aan Groenlo stadsrechten had verleend, wordt aangenomen dat het inderdaad het grafelijke wapen betreft. Het wapen van Lichtenvoorde is veel jonger en werd eerst in de 19de eeuw verleend. Het bevat de leeuw van Bronckhorst, waarvan in de passage over Bronckhorst reeds sprake was, en de burcht van Lichtenvoorde. Voor het nieuwe gemeentewapen werd gekozen voor een combinatie van deze burcht met de leeuw van Groenlo. De laatste kreeg aanvankelijk de belangrijkste (heraldisch) rechter positie toebedeeld, maar op verzoek van de gemeente vond een omwisseling plaats, hetgeen als voordeel had dat de leeuw niet omgewend behoefde te worden. De gemeente liet voorts weten af te zien van de gebruikelijke kroon op het schild. De verlening van het wapen bij koninklijk besluit vond nog in het verslagjaar plaats (zie bijlage).

De voormalige gemeenten Gendringen en Wisch vormen samen de nieuwe gemeente Oude IJsselstreek. Aan deze gemeente is inmiddels twee keer advies uitgebracht, maar aangezien men nog niet tot een (definitief) besluit is gekomen, kunnen hier thans nog geen mededelingen over worden gedaan. Tenslotte werd op 1 januari 2006 in het zuidoosten van Utrecht de gemeente Utrechtse Heuvelrug gevormd, die is samengesteld uit de gemeenten Amerongen, Doorn, Driebergen-Rijsenburg, Leersum en Maarn. Anders dan bij Bronckhorst bleek het hier mogelijk om ontwerpen samen te stellen op basis van de oude wapens. Deze bevatten namelijk gemeenschappelijke elementen in de vorm van het rad in de wapens van Doorn en Maarn en de zuil in de wapens van Driebergen-Rijsenburg en Leersum. Aan deze twee figuren behoefde slechts de schuinbalk van Amerongen te worden toegevoegd om een ontwerp te verkrijgen met representatie van alle voormalige gemeenten. Een tweede ontwerp kwam tot stand door uit te gaan van het provinciale kruis als hoofdelement, op zich een ongebruikelijke gang van zaken, maar in dit geval gerechtvaardigd door de naam van de nieuwe gemeente. Door vervolgens het eerste van de vier kwartieren op te vullen met het wapen van het geslacht Van Gaesbeek-Abcoude, dat een prominente positie bekleedde in het gehele gebied, en in de overige het rad, de zuil en de Amerongse lelie te plaatsen, ontstond een ontwerp waarin de geschiedenis van de streek op veelzijdige wijze wordt belicht. Aan deze twee traditionele ontwerpen werd nog een derde toegevoegd, dat het eigentijdse logo van de gemeente op heraldische wijze vertaalt in de gedaante van een vijfblad. Inmiddels is bekend geworden dat de keuze van de gemeente is gevallen op het tweede, gevierendeelde ontwerp.

Emblemen

Van de zijde van het Ministerie van Defensie werden in het verslagjaar drie adviesaanvragen ontvangen, alle betrekking hebbende op onderdelen van de Koninklijke Marine. Een daarvan betrof een schip, het zogenaamde landing platform dock Hr. Ms. Johan de Witt. Indien een marineschip naar een persoon wordt vernoemd, is het gebruikelijk om als embleem eenvoudigweg het betreffende familiewapen te gebruiken. Dit stuitte in dit geval echter op bezwaren bij de marineleiding. Het wapen De Witt - de voorouders van de raadpensionaris waren blijkbaar nogal geporteerd van de jacht - vertoont namelijk twee honden die een haas achterna zitten, een typisch landelijk tafereel dat weinig affiniteit heeft met de marine of de zee. Het leek inderdaad op zijn plaats om, mits het familiewapen wel op een of andere wijze in het embleem zou worden verwerkt, hier van de algemene regel af te wijken en naar een andere symboliek uit te zien. Daarbij kwam al spoedig een naamgenoot van het landing platform dock in het vizier, een in de zeventiende eeuw, dus in de tijd van Johan de Witt gebouwd fregat. Nadat dit door de aanvrager aanvankelijk op heraldisch niet correcte wijze was gecombineerd met een aantal andere elementen, werd overeengekomen te volstaan met het fregat alleen. Door, teneinde de massiviteit van het dock te benaderen, de nadruk te leggen op weergave van de romp, en op de spiegel een kleine versie van het gewraakte familiewapen aan te brengen, kwam tenslotte een fraai en functioneel embleem tot stand.

Voor de staforganisatie Netherlands Maritime Forces (NLMARFOR) werd als embleem een figuratie van de leeuw van het Rijkswapen op twee gekruiste ankers aangevraagd, het geheel geplaatst op een ondergrond waarvan de bovenste helft bestond uit de kleur groen en de onderste uit een aantal golvende dwarsbalken in blauw en zilver. De achtergrond hiervan was dat de door de staforganisatie aangestuurde operaties op het grensgebied van land en zee plaatsvinden. De leeuw en de ankers waren afkomstig van onderdelen wier taken door NLMARFOR zijn overgenomen. Hoewel hiermee voor een passende symboliek was gekozen, bleek aan de praktische uitvoering nogal wat te mankeren. Door het groene deel van het veld te vergroten en de figuratie daar in zijn geheel op te plaatsen, de Rijksleeuw beter herkenbaar te maken door hem te voorzien van zwaard en pijlenbundel, en enkele aanpassingen te doen aan de weergave van de zee, werd een heraldisch aanvaardbaar resultaat bereikt. Voorts werd nog een aanvraag gedaan voor de School Maritieme Vorming, Bedrijfsvoering en Onderwijskunde

(SMVBO), ontstaan door samenvoeging van de School voor Eerste Maritiem-Militaire Vorming en de School voor Bedrijfsvoering en Onderwijskunde. Het idee om de emblemen van beide scholen, een centaur respectievelijk de godin Athene, beide zilver op een blauw veld, samen te brengen in een gevierendeeld schild met voorts twee "lege" kwartieren, kon op zich worden geaccepteerd, maar de uitvoering was wederom weinig gelukkig. De lege vakken namen als eerste en vierde kwartier de belangrijkste positie in en deze waren uitgevoerd in rood, waardoor dus een kleur naast een kleur kwam te staan. Omwisseling van de kwartieren en vervanging van de kleur rood door het metaal zilver leidde tot een embleem dat aan de heraldische eisen voldoet. Alle drie de emblemen werden bij beschikkingen van de Waarnemend Plaatsvervangend Bevelhebber der Zeestrijdkrachten c.q. de Plaatsvervangend Commandant Zeestrijdkrachten nog in het verslagjaar vastgesteld.

Vlaggen

Van de gemeenten Geldrop-Mierlo, Midden-Delfland, Schouwen-Duiveland en Westland werd in het verslagjaar bericht ontvangen dat zij voor hun gemeente een vlag hebben vastgesteld conform het advies van de Raad. De heer P. Bultsma tekende 8 (0) vlaggen voor het register.

Drie gemeenten, te weten Berkelland, Montferland en Oude IJsselstreek, verzochten om advies inzake een door hen te voeren vlag, de laatste twee tezamen met de aanvraag voor het wapen. Berkelland was reeds in het bezit van een wapen, op 3 februari van het verslagjaar verleend, maar besloot vervolgens, zonder de Raad in te schakelen, een vlag te (laten) ontwerpen, gebaseerd op het logo. In augustus werd het ontwerp aan de Raad voorgelegd met het verzoek dit te beschrijven. Zoals kon worden verwacht voldeed deze vlag, die vier bruine, onregelmatig geplaatste schoepen (van een waterrad) op een blauw veld vertoont en geen enkel raakvlak heeft met het wapen, niet aan de door de Raad gehanteerde normen. Deze normen, die na de Tweede Wereldoorlog bepalend zijn geworden voor de ontwikkeling van de gemeentevlaggen in Nederland, houden in zijn algemeenheid in dat op vlaggen, evenals op wapens, bij voorkeur de door de traditie bepaalde regels der heraldiek waren toe te passen. Dit legt weliswaar beperkingen op, maar hier hebben de gemeenten zelf een oplossing voor gevonden door gebruik te gaan maken van een woord/beeldmerk of logo, dat men geheel naar eigen wens vorm kan geven. Wat een officiële gemeentevlag betreft, stelt de Raad zich echter op het standpunt dat deze niet gebaseerd dient te zijn op het logo, maar op het wapen. Kiest men toch voor het eerste, dan ontstaat doorgaans een vlag die qua stijl en inhoud niet past bij de vlaggen van het grote merendeel van de gemeenten, dat het standpunt van de Raad wel heeft gevolgd. Daar Berkelland niet had verzocht om een advies, werden deze overwegingen informeel aan de gemeente kenbaar gemaakt. Hieraan werd het aanbod gekoppeld om de ontwerpvlag op zodanige wijze aan te passen dat deze (min of meer) aan de heraldische regels zou voldoen. In oktober liet de gemeente echter weten niet van dit aanbod gebruik te zullen maken. Uiteindelijk werd de vlag, conform een officieus verstrekte beschrijving, in november bij raadsbesluit vastgesteld. Aan Montferland werd tegelijk met het wapen advies verstrekt over een vlag. Dit ontwerp was, zoals gebruikelijk, gebaseerd op het ontwerp voor het wapen. Hoewel de gemeente het advies inzake het wapen zonder meer had overgenomen, liet zij ten aanzien van de vlag weten hierbij andere elementen te willen betrekken. Aangezien men zelf ideeën had ontwikkeld over hoe een en ander vorm te geven, werd de gemeente verzocht, alvorens het dossier opnieuw aan de Raad voor te leggen, om deze ideeën in één of meer ontwerpen te visualiseren. Hierop werd evenwel niets meer van de gemeente vernomen en onlangs gedane telefonische navraag leerde dat men deze zaak (tijdelijk) heeft laten rusten. Ook aan Oude IJsselstreek werd tegelijk met het wapen een vlag geadviseerd die elementen uit het wapen bevat. Hoe dit pas kortelings verstrekte advies bij de gemeente is ontvangen, is nog niet bekend.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie voor de benoemingen van Louis Gaspard Alexander Willem baron van Heeckeren van Kell tot tweede kapittelridder en van Jan Arent Frederik baron de Vos van Steenwijk tot ridder-expectant. Tevens werd positief advies uitgebracht inzake de onderlinge opklimming binnen het kapittel van de Orde na het overlijden op 29 april 2005 van jonkheer Jacob Dirk Carel van Weede, commandeur van Tiel. Twee verzoeken tot inschrijving als edel-expectant van de Orde moesten op dit moment ontraden worden, omdat volgens de huidige statuten niet voldaan werd aan de eis dat alle vier kwartieren van tenminste 200-jarige adeldom zijn.

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werden in het verslagjaar verklaringen van admittie tot deze orde verstrekt ten behoeve van jonkheer Christiaan Frans Carel Theodorus Marie van Nispen tot Sevenaer, Dereck Herman baron van Hövell tot Westerfliet,

Eduard Theodoor Alphons Joseph Maria ridder de van der Schueren en jonkvrouw Iona Reiniera Adelheid Machteld Genoveva Maria van Weede.

VERSLAG VAN DE SECRETARIE

Secretaris en personeel

De secretaris nam deel aan het periodiek overleg dat de Nederlandse Adelsvereniging (NAV) heeft met het Agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) betreffende de volledige en juiste vermelding van adellijke familienamen, titels en predikaten op officiële documenten.

De secretaris woonde symposia bij te Arnhem (Nederlands-Duits project 'Adel verbindet': Adel und Staat in der Frühen Neuzeit), Delft (Instituut voor Nederlandse Geschiedenis: De correspondentie van Willem van Oranje), 's-Gravenhage (Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte: Verborgene bibliotheken in Den Haag; Centraal Bureau voor Genealogie: 60-jarig bestaan; Instituut voor Nederlandse Geschiedenis: presentatie Oorkondenboek Holland en Zeeland), Rotterdam (Belastingmuseum: 200 jaar Nederlands ambtskostuum), Utrecht (Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht: geschiedenis van Utrecht), Zevenaar (Huis Zevenaar: aanbieding inventaris familiearchief Van Nispen) en Zwolle (Werkgroep Adelsgeschiedenis: Adel in de 20ste eeuw).

De secretaris trad toe tot het bestuur van de Stichting tot Instandhouding van het Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden (Nationaal Museum Paleis Het Loo) en tot het bestuur van de Stichting Schorer Familiebezit. De detacheringsovereenkomst tussen het Nationaal Archief en de Hoge Raad van Adel betreffende de aanstelling van dr. J.C. Kort ten behoeve van inventarisatiewerkzaamheden van de bij de Raad gedeponeerde (familie)archieven werd gecontinueerd, niettegenstaande zijn (vervroegd) afscheid medio 2005 van het Nationaal Archief.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 754 (770) brieven ingekomen en/of uitgegaan. De ingekomen brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 202 (188) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 136 (122) adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 102 (88) genealogie, 172 (176) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 28 (36) vlaggen, 88 (118) filiatiereregister, 14 (38) burgerlijke stand en 4 (4) naamsveranderingen.

Er zijn 163 (168) bezoeken aan de leeszaal gebracht. De website van Hoge Raad van Adel, waaraan steeds meer documenten worden gekoppeld, werd evenals het vorige verslagjaar door duizenden belangstellenden bezocht.

De secretaris begeleidde twee derdejaars rechtenstudenten aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, die adelsrechtelijke casusposities moesten verdedigen in een oefenrechtbank.

De doctoraalscriptie van mr. R.P.N. Coenraad (Tilburg, maart 2003; zie jaarverslag over 2003) werd door bemiddeling van de secretaris in aangepaste vorm gepubliceerd in Jaarboek Virtus 11 (2004) onder de titel *Het Nederlandse adelsrecht, een staatsrechtelijk overzicht van het vigerende adelsrecht*. Van het in 2005 verschenen jaarboek werd door de Raad een gedeelte van de oplage afgenomen.

Archief en bibliotheek

Kleine restauratiewerkzaamheden, alsmede het opnieuw verpakken in zuurvrije dozen en papier van de collecties en familiearchieven, onder leiding van mevrouw J. de Roy van Zuydewijn zijn verspreid over het gehele verslagjaar voortgezet.

Dr. J.C. Kort voltooide de inventarisatie van de familiearchieven. Tezamen met de secretaris bereidt hij de uitgave voor van deel negen in de reeks archiefinventarissen van de Hoge Raad van Adel, waarin naast het archief van de Raad de gedeponeerde familiearchieven een plaats zullen krijgen. Naar verwachting verschijnt deze verzamelinventaris in de loop van 2006.

In de verslagperiode verschenen de aanwinstenlijsten nrs. 81 en 82 van de bibliotheek. De aanwinstenlijsten van de afgelopen jaren zijn inmiddels via de website van de Hoge Raad van Adel te raadplegen. 29(18) boeken en jaargangen van tijdschriften werden gebonden door de reguliere binder, Boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage.

Gebouw en materieel

Ten behoeve van het internationale adelscongres CILANE, dat van 8 tot en met 11 september door de Nederlandse Adelsvereniging werd georganiseerd in de Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte werd een glazen vitrinekast ingericht met merendeels kopiedocumenten betreffende geschiedenis en werkzaamheden van de Hoge Raad van Adel.

Voor een tentoonstelling over wolven en leeuwen in het MUSEON te 's-Gravenhage werd een ontwerptekening van het in 2003 aan Prinses Catharina-Amalia verleende wapen in bruikleen afgestaan. Voorts werd bemiddeld bij het beschikbaar stellen van een kinderserviesje, waarop dit wapen in kleur is aangebracht.

Automatisering

In het kader van de gestaag voortgaande modernisering ter secretarie en mede als gevolg van contractbesprekingen met de firma Sharp, werd een geavanceerde kopieermachine geleased, waarmee niet alleen kan worden gekopieerd, maar ook geprint, gescand en gefaxt. In totaal vervangt deze machine vijf oudere apparaten en biedt tevens de mogelijkheid om grootformaat handschriften te scannen. Door deze aanschaf kan de digitalisering van de collecties ook op dit formaat worden voortgezet.

Vervolgens werd overeenkomstig de gestelde eisen besloten tot de aanleg van nieuwe kabelgoten, met zowel contactpunten voor het netwerk als extra stopcontacten op alle verdiepingen. De realisatie is voor begin 2006 gepland.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 27 april 2006.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

SCHIELAND EN DE KRIMPENERWAARD

Dit hoogheemraadschap werd op 1 januari 2005 ingesteld en is samengesteld uit de hoogheemraadschappen van de Krimpenerwaard en van Schieland.

Voor de opgeheven hoogheemraadschappen waren de volgende wapens bevestigd:

Voor de Krimpenerwaard bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 14 juli 1819: Een gevierendeeld schild, waarvan het eerste van goud, beladen met een klimmenden leeuw van rood, het tweede van rood, waarop een paal van zilver, het derde van zilver beladen met vier klimmende leeuwen, de eerste en vierde van zwart en de tweede en derde van rood. Het 4e deel van rood, beladen met een paal van zilver en ter wederzijde verzeld van drie zespuntige sterren van goud staande paalsgewijs. Het schild gedekt met eene kroon van goud en ter wederzijde vastgehouden door een klimmenden leeuw in zijne natuurlijke kleur.

Voor Schieland bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 8 september 1819: Een schild van goud, beladen met een roode klimmenden leeuw, het schild gedekt met een keizerlijken kroon en rustende tegen een arend.

Bij brief van 10 september 2004 werd door de Voorbereidingscommissie van Schieland en de Krimpenerwaard een drietal door een heraldicus vervaardigde ontwerpen aan de Raad voorgelegd, waarbij voor één daarvan een duidelijke voorkeur werd uitgesproken. In dit ontwerp was de voornaamste plaats toebedeeld aan de leeuw van Schieland, zijnde de Hollandse leeuw - in de omschrijving van 1819 is men "vergeten" de blauwe tong en nagels te vermelden -, werd de Krimpenerwaard gerepresenteerd door drie sterren uit het wapen van Gouda, dat bestuurlijke relaties onderhield met beide hoogheemraadschappen, en was als nieuw element een golvende, van blauw en zilver doorsneden dwarsbalk toegevoegd, waarmee de Hollandse IJssel en in zijn algemeenheid het waterbeheer werd gesymboliseerd. Aan de keizerlijke kroon en adelaar van Schieland werd de voorkeur gegeven boven de vijfbladige kroon en de schildhoudende leeuwen van de Krimpenerwaard. De Raad kon zich met de opzet van dit

wapen verenigen, maar had moeite met de praktische representatie van de Krimpenerwaard. Het gevierendeelde wapen daarvan vertoont achtereenvolgens (eveneens) de Hollandse leeuw en de wapens van de steden Dordrecht, Schoonhoven en Gouda. De achtergrond hiervan is dat deze tijdens de Republiek belangrijke stemhebbende steden het bestuur van het hoogheemraadschap uitmaakten. Zij waren en zijn echter geen van alle in het betreffende gebied gelegen en hun wapens zijn nauwelijks als representatief te beschouwen. Veel kenmerkender voor de Krimpenerwaard zijn de drie zwarte wassenaars van het bekende middeleeuwse geslacht Van Polanen (van der Leck), getuige het feit dat deze in niet minder dan zes in het gebied gelegen (voormalige) gemeenten voorkomen. Wat de golvende dwarsbalk betreft, was de Raad van mening dat deze beter zou kunnen bestaan uit groen en zilver dan uit blauw en zilver (die beide water aanduiden), aangezien daarmee zou worden verwezen naar Rotterdam, vestigingsplaats van het nieuwe hoogheemraadschap en veruit de grootste stad van het gebied. Dit alles bracht de Raad ertoe om drie nieuwe ontwerpen te vervaardigen, waarin de gewenste wijzigingen op verschillende manier waren verwerkt. Verrassend genoeg bleek de voorbereidingscommissie geen prijs te stellen op representatie van Rotterdam en zelfs niet van het waterstaatkundig element als zodanig, zodat uiteindelijk een zo eenvoudig mogelijk schild resulteerde, slechts ingevuld door de Hollandse leeuw en de drie wassenaars.

Bij K.B. van 9 februari 2005, nr. 04.004859, werd aan het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard het volgende wapen verleend: In goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, vergezeld van drie wassenaars van sabel. Het schild gedekt met een gouden keizerskroon en geplaatst op een adelaar van sabel.

RIVIERENLAND

Dit waterschap werd op 1 januari 2005 ingesteld en is samengesteld uit het hoogheemraadschap Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, het hoogheemraadschap Alm en Biesbosch en het waterschap Rivierenland. Dit oude waterschap Rivierenland werd op 1 januari 2002 ingesteld en heeft in de korte periode van zijn bestaan geen

wapen gevoerd. Het wapen van één van zijn rechtsvoorgangers, het zuiveringschap Rivierenland, heeft echter bij de besluitvorming een grote rol gespeeld.

Aan genoemde opgeheven schappen waren de volgende wapens verleend:

Aan Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden bij Koninklijk Besluit van 12 december 1985, nr. 28:

Schuingevierendeeld; I in zilver twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken van keel; II in zilver drie zuilen van sabel; III in goud drie schuinbalken van sabel; IV in goud twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken van keel; een hartschild van keel met een leeuw van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden rechts door een leeuw van goud, getongd en genageld van keel en links door een knobbelzwaan van zilver, gebekt en getongd van keel, gepoot van sabel.

Aan Alm en Biesbosch bij Koninklijk Besluit van 31 augustus 1977, nr. 13: Doorsneden; I gedeeld; a. in goud twee afgewende zalmen van keel; b. in goud drie hoorns van keel, beslagen van zilver; II in goud een steur van sabel, de vinnen en de onderkant van de staart van keel; het geheel omgeven door een breed gewolkte schildzoom van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Aan Rivierenland bij Koninklijk Besluit van 15 maart 1972, nr. 29: In sabel een golvende vierlingbalk van zilver, vergezeld boven van drie schuingeplaatste zalmen van zilver, gevind en gelipt van keel, komend uit de balk en beneden van drie mispelbloemen van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Bij brief van de dijkgraaf van het oude waterschap Rivierenland van 6 december 2004 werd een ontwerp voorgelegd, doorsneden door een golvende vierlingbalk als symbool voor de langs en door het gebied stromende vier rivieren (Rijn, Linge, Waal en Maas), met in een gedeelde bovenhelft rechts twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken (Van Arkel) voor de Alblasserwaard, links drie palen van paalvair (De Cocq) voor het oude Rivierenland en in de benedenhelft een zwemmende zalm voor de Alm en Biesbosch. De beide familiewapens behoren aan twee bekende Middeleeuwse geslachten die in het territoir van het waterschap een grote rol hebben gespeeld, Van Arkel in de Alblasserwaard en De Cocq in het Gelderse riviereengebied. Aangezien dit laatste gebied verreweg het grootste deel van het nieuwe waterschap uitmaakt, lag het voor de hand om een verwisseling van beide kwartieren voor te stellen, terwijl ten aanzien van de weergave van de vierlingbalk aanpassingen van heraldisch-technische aard noodzakelijk bleken. Het aldus geamendeerde wapen werd aan het waterschap aangeboden als eerste ontwerp. Gezien echter het feit dat een vierlingbalk of een hierop gelijkende figuratie diverse interessante mogelijkheden biedt, werden nog twee alternatieve ontwerpen voorgelegd. In deze ontwerpen is de gedachte om de verschillende onderdelen van het nieuwe waterschap in aparte "vakjes" te representeren, losgelaten, maar wordt uitgegaan van drie elementen die alle voor het waterschap als geheel symbool kunnen staan. Concreet houdt dit in dat de beide familiewapens in de bovenhelft werden vervangen door één beurtelings gekanteelde dwarsbalk, die in zijn algemeenheid verwijst naar het feit dat het betreffende gebied door zijn vroegere strategische ligging rijk is aan (voormalige) fortificatiën. De zalm van de Alm en de Biesbosch werd gehandhaafd, maar diende nu als algemeen symbool van het waterbeheer, terwijl uiteraard ook de centrale vierlingbalk in stand werd gehouden. De keuze van het waterschap viel op het meest geavanceerde van deze alternatieven, waarin twee veldkleuren, zilver en blauw, via een stelsel van acht golvende dwarsbalken in elkaar overlopen.

Bij K.B. van 17 augustus 2005, nr. 05.002421, werd aan het waterschap Rivierenland het volgende wapen verleend: Golvend doorsneden in drieën; I in zilver een beurtelings gekanteelde dwarsbalk van keel; II golvend gedwarsbalkt van acht stukken van azuur en zilver; III in azuur een zwemmende zalm van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden rechts door een leeuw van goud, getongd en genageld van keel en links door een knobbelzwaan van zilver, gebekt en getongd van keel, gepoot van sabel.

BERKELLAND

Deze gemeente werd op 1 januari 2005 gevormd en is samengesteld uit de gemeenten Borculo, Eibergen, Neede en Ruurlo.

Voor drie van de vier opgeheven gemeenten waren bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 20 juli in 1816 de volgende wapens bevestigd:

Borculo: Van lazuur, beladen met twee scheepshaken staande en sautoir en verzeld van drie ballen, twee op zijde en een en pointe, alles van goud; Eibergen: Van lazuur, beladen met drie eijeren van goud; Ruurlo: Van goud, beladen met een springende windhond van sabel, gehalsband van goud.

Aan Neede werd bij Koninklijk Besluit van 13 november 1931, nr. 33, het volgende wapen verleend:

Gevierendeeld: I en IV in goud drie koeken van keel. II en III in azuur een dwarsbalk van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels. Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Bij brief van 3 augustus 2004 verzocht de Stuurgroep herindeling (Berkelland) om een wapen voor de nieuwe gemeente te ontwerpen. Bij beschouwing van de wapens van de opgeheven gemeenten bleek dat veruit het belangrijkste element daarin werd gevormd door het wapen van de oude heren van Borculo. Dit wapen, zijnde in goud drie rode bollen, komt ongewijzigd voor in het wapen van Neede en in de rijkskleuren in dat van Borculo, terwijl de sterk gelijkende "eijeren" van Eibergen hier wellicht ook op zijn terug te voeren. Historisch gezien is dit alleszins verklaarbaar, aangezien deze drie gemeenten vóór 1795 verenigd waren in de heerlijkheid Borculo. De vierde gemeente Ruurlo neemt een aparte positie in. Het wapen met de hazewind werd gevoerd door de havezate van die naam en is afkomstig van het geslacht Van Roderlo (Ruurlo).

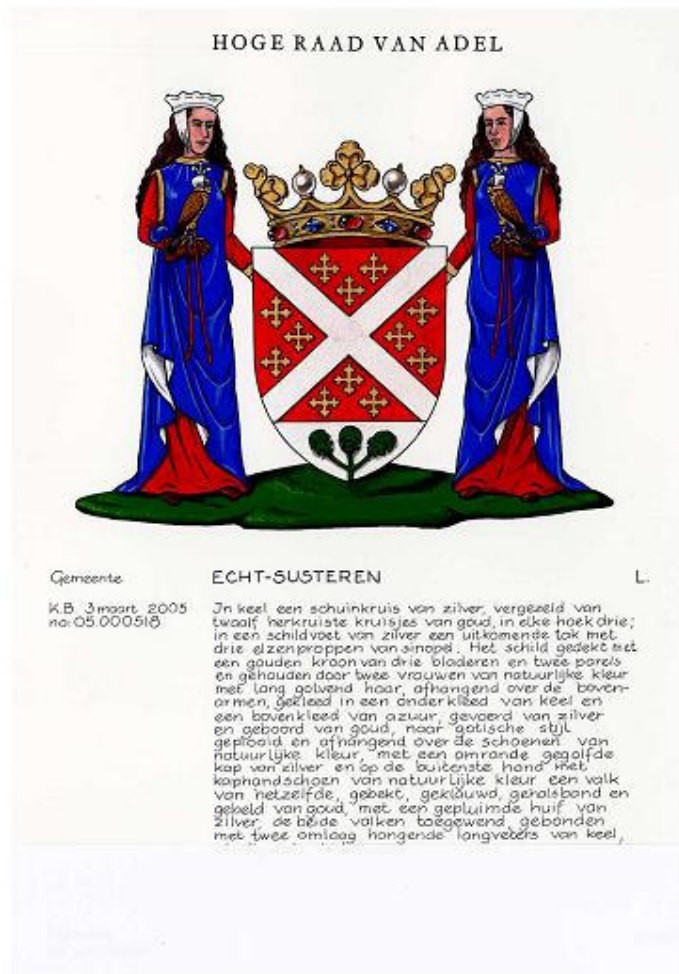
Er waren dus goede gronden om zowel de drie bollen als de hazewind in het nieuwe wapen op te nemen. Daarnaast leek het passend om een nieuw element toe te voegen dat de Berkel representeert. Dit riviertje, dat dwars door de nieuwe gemeente heenloopt, was en is een belangrijke factor ter plaatse, hetgeen terecht in de naam tot uitdrukking

is gebracht. De Berkel kon natuurlijk op de gebruikelijke manier worden weergegeven, dat wil zeggen door middel van een golvende dwarsbalk, maar ook werd gedacht aan een ander symbool namelijk een waterrad of molenrad, welke figuur in abstracte vorm in het gemeentelogo figureert.

Met het bovenstaande als uitgangspunt werden twee ontwerpen voorgesteld. In het eerste werd in aansluiting op het wapen van Neede een vierdeling toegepast. In de respectieve kwartieren werden achtereenvolgens de drie bollen, het molenrad, nogmaals het molenrad en de hazewind geplaatst. Het tweede ontwerp was enkelvoudig, zijnde doorsneden door een golvende dwarsbalk met boven de drie bollen en beneden de hond. Wat de toevoegingen betreft kwam de (niet in de omschrijvingen van 1816 vermelde) helm met versierselen, die de wapens van Borculo en Eibergen dekt, niet in aanmerking om te worden gecontinueerd. Hier is sprake van oneigenlijk gebruik van de attributen van een familiewapen, in 1816 abusievelijk toegestaan nadat verzuimd was de betreffende wapens aan de Raad voor te leggen. Uiteraard konden de kroon en schildhoudende leeuwen van Neede wel worden overgenomen. De raad van de nieuwe gemeente koos in zijn eerste vergadering van 3 januari 2005 in kleine meerderheid voor het tweede ontwerp.

Aan de gemeente Berkelland werd bij K.B. van 3 februari 2005, nr. 05.000119, het volgende wapen verleend: In goud een golvende dwarsbalk van azuur, vergezeld boven van drie bollen van keel, geplaatst twee en één, en beneden van een springende hazewind van sabel, geogd en gehalsband van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden door twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

ECHT-SUSTEREN

Deze gemeente werd op 1 januari 2003 gevormd en is samengesteld uit de gemeenten Echt en Susteren.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens verleend:

Aan Echt, aanvankelijk bij Koninklijk Besluit van 30 juli 1887, nr. 21, tengevolge van toevoeging van een kroon vervangen door Koninklijk Besluit van 25 augustus 1998, nr. 98.003766: In keel een schuinkruis van zilver, vergezeld van twaalf herkruiste kruisjes van goud, in elke hoek drie. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Aan Susteren (de tweede gemeente van die naam) bij Koninklijk Besluit van 7 september 1984, nr. 3: In azuur, bezaaid met blokjes van goud, een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; in een schildvoet van zilver een uitkomende tak met drie elzenpropfen van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden door twee vrouwen van natuurlijke kleur met lang golvend haar, afhankelijk over de bovenarmen, gekleed in een onderkleed van keel en een bovenkleed van azuur, naar gotische stijl geplooid en over de voeten afhankelijk, met een omrande gegolfde hoed van zilver en op de buitenste hand een valk van sabel, de beide valken toegewend, gebekt, geklauwd en gebeld van goud, gebonden met twee omlaaghangende riemen van keel, eindigende in knopen.

Bij brief van 19 november 2004 werd door burgemeester en wethouders van de nieuwe gemeente een ontwerp voorgelegd, vervaardigd door de Commissie Heraldiek van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. Het ontwerp bleek een geslaagde synthese te vormen van de wapens van de beide opgeheven gemeenten. Uitgaande van het wapen van Susteren was het belangrijkste element daarin, de leeuw van het graafschap Gelre van vóór 1339, vervangen door het wapen van Echt. Het verdwijnen van de vroegere Gelderse leeuw hoeft niet te worden betreurd. Een dergelijk algemeen symbool was al weinig kenmerkend voor de lokale situatie en voor de nieuwe gemeente zou het helemaal tot een anachronisme zijn geworden. Daarentegen blijven de elementen die wel uit het wapen van Susteren zijn overgenomen, te weten de elzenpropfen en de schildhoudende "susteren", door hun binding met de gemeente zelf, hun betekenis behouden. De elzenpropfen verwijzen naar de elzenbomen in het wapen van de in 1982 bij Susteren gevoegde gemeente Nieuwstadt, die oorspronkelijk Elsene

heette. Deze zijn ontleend aan het zegel van de plaatselijke schepenbank en reeds sinds 1359 bekend. De zusters, vermoedelijk adellijke stiftsdames, worden reeds aangetroffen op een zegel uit de 13de eeuw. De naam Susteren, een plaats waarvan de geschiedenis zeer ver teruggaat, schijnt overigens niet aan deze dames te zijn ontleend, maar aan een plaatselijke beek, de Sustra of Suestra.

De betekenis van het karakteristieke wapen van Echt is niet duidelijk, maar het komt eveneens reeds voor op zegels uit dezelfde tijd. Met het voorgestelde wapen kon derhalve worden ingestemd, waarbij in de omschrijving enkele door de commissie gewenste aanvullingen werden opgenomen.

Aan de gemeente Echt-Susteren werd bij K.B. van 3 maart 2005, nr. 05.000518, het volgende wapen verleend: In keel een schuinkruis van zilver, vergezeld van twaalf herkruiste kruisjes van goud, in elke hoek drie; in een schildvoet van zilver een uitkomende tak met drie elzenproppen van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden door twee vrouwen van natuurlijke kleur met lang golvend haar, afhangend over de bovenarmen, gekleed in een onderkleed van keel en een bovenkleed van azuur, gevoerd van zilver en geboord van goud, naar gotische stijl gepluimd en afhangend over de schoenen van natuurlijke kleur, met een omrande gegolfde kap van zilver en op de buitenste hand met kaphandschoen van natuurlijke kleur een valk van hetzelfde, gebekt, geklauwd, gehalsband en gebeld van goud, met een gepluimde huif van zilver, de beide valken toegewend, gebonden met twee omlaag hangende langveters van keel, eindigende in knopen.

MONTFERLAND

Deze gemeente werd op 1 januari 2005 gevormd en is samengesteld uit de gemeenten Bergh en Didam. Voor de opheffen gemeente Bergh werd (onder de naam 's Heerenberg) bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 7 oktober 1818 het volgende wapen bevestigd: Van zilver, beladen met een ten halven lijve uitkomende rooden leeuw, gekroond, getongd en genageld van goud, het schild omboord met een zwarten rand waarop drie gouden penningen en zijnde gedekt met een gouden kroon.

Aan de opgeheven gemeente Didam werd, aanvankelijk bij Koninklijk Besluit van 3 december 1912, nr. 37, tengevolge van toevoeging van een kroon vervangen door Koninklijk Besluit van 23 juli 1981, nr. 102, het volgende wapen verleend: Gevierendeeld; I en IV in goud een dwarsbalk van sabel (Meurs); II en III in zilver een leeuw van keel, genageld, getongd en gekroond van goud, en een zoom van sabel, beladen met elf bezanten van goud (Bergh). Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Bij brief van 23 mei 2005 werd door burgemeester en wethouders van de nieuwe gemeente verzocht een wapen te ontwerpen. Hierbij werd de wens naar voren gebracht om de leeuw van Bergh en de kroon van Didam in dit wapen op te nemen. Het wapen van Bergh is een bijzondere variant op het wapen van de heren Van den Bergh, dat binnen een schildzoom met een aantal bollen een (complete) leeuw vertoont. Waarschijnlijk heeft men in 1818 met de halve leeuw willen symboliseren dat het territoir van de heren Van den Bergh zich over een groter gebied uitstreckte dan Bergh alleen. Ook de heerlijkheid Didam maakte er deel van uit, maar hier moesten deze heren het gezag delen met de graven van Meurs. Dit werd in 1912 tot uitdrukking gebracht door het wapen van Didam samen te stellen uit de wapens van beide families.

Het wapen Van den Bergh vormt duidelijk het belangrijkste element en daar de gemeente blijkbaar weinig hechte aan handhaving van het wapen Meurs, werd, mede om het nieuwe wapen eenvoudig te houden, besloten te volstaan met eerstgenoemd wapen. Nu het territoir van de betreffende heren weer herenigd was, was er weinig reden om de symboliek van de halve leeuw nog langer in stand te houden en werd geopteerd voor de volledige leeuw van het familiewapen. De vraag was voorts hoeveel bollen er in de schildzoom dienden te worden geplaatst. In het Didamse wapen zijn het er elf, hetgeen op vroegere afbeeldingen vaker het geval is, maar aangezien de oudst bekende zegels negen bollen laten zien, werd aan dit aantal de voorkeur gegeven. Wat de kroon betreft heeft de gemeente zich waarschijnlijk niet gerealiseerd dat de door haar gewenste kroon van drie bladeren en twee parels van Didam de gebruikelijke is, en de vijfbladige kroon van Bergh een meer exclusieve en dus van hogere rang. Geadviseerd werd daarom om voor de laatste te kiezen. De gemeente liet weten zich met deze argumentatie te kunnen verenigen.

Aan de gemeente Montferland werd bij K.B. van 21 november 2005, nr. 05.004178, het volgende wapen verleend: In zilver een leeuw van keel, getongd, genageld en gekroond van goud, en een schildzoom van sabel, beladen met negen bollen van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

OOST GELRE

Deze gemeente werd op 1 januari 2005 ingesteld als (nieuwe) gemeente Groenlo en is samengesteld uit de gemeenten Groenlo en Lichtenvoorde. De naam Oost Gelre is in 2006 aangenomen.

Voor de opheffen gemeente Groenlo werd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 20 juli 1816 het volgende wapen bevestigd: Van lazuur, beladen met een klimmende leeuw van goud.

Aan de opheffen gemeente Lichtenvoorde werd bij Koninklijk Besluit van 12 september 1891 het volgende wapen verleend: Gedeeld, I van keel, beladen met een van goud gewapende en van goud gekroonde leeuw van zilver; II van goud, beladen met een (heraldische) burcht van keel.

Bij brief van 10 februari 2005 werd door burgemeester en wethouders van Groenlo verzocht een wapen voor de nieuwe gemeente te ontwerpen en daarbij de bestaande gemeentewapens als uitgangspunt te hanteren. Om een (mogelijke) verklaring te vinden voor de herkomst van het oude wapen van Groenlo - reeds het oudst bekende zegel uit 1325 vertoont een leeuw - moet het wapen van het graafschap, sinds 1339 hertogdom Gelre worden bezien. De graven voerden in blauw, bezaaid met blokjes van goud, een leeuw van goud. Omdat dit tevens het wapen van de graven van Nassau is, heeft men wel gedacht dat de graven van Gelre van dezen afstamden, maar hier bestaat geen enkel bewijs voor. Toen de toenmalige graaf tot hertog werd verheven, bracht hij deze hogere status tot uitdrukking door de leeuw te voorzien van een dubbele staart en een kroon en de blokjes weg te laten. Groenlo voerde dus een wapen - dit was althans in 1816 het geval - dat identiek is aan het wapen van Gelre van vóór 1339, echter zonder de blokjes. Omdat de graaf in 1277 aan Groenlo stadsrechten had verleend, wordt gedacht dat als gevolg hiervan het grafelijke wapen werd aangenomen. De blokjes zouden later in navolging van het hertogdom kunnen zijn weggelaten. Als deze theorie klopt houdt dit in dat het in 1816 bevestigde wapen niet, zoals men in die tijd zou verwachten bij toepassing van blauw en goud, in de kleuren van het Rijk is uitgevoerd, maar dat deze oorspronkelijk zijn.

In tegenstelling tot Groenlo is van Lichtenvoorde, dat geen stadsrechten heeft bezeten, geen oud zegel bekend. Deze gemeente kwam eerst in 1891 in het bezit van een wapen, waarin echter wel elementen uit de historie zijn opgenomen. Het rechter gedeelte met de leeuw is ontleend aan het wapen van de oudste heren, één van de families

Van Bronckhorst, terwijl de burcht van het linker gedeelte het kasteel Lichtenvoorde voorstelt. Maakt men een vergelijking tussen beide gemeenten, dan is duidelijk dat Groenlo, ten tijde van de Republiek een belangrijke vestingstad, vanuit historisch perspectief meer status bezit, maar daar staat tegenover dat het huidige Lichtenvoorde qua oppervlak en inwoneraantal aanmerkelijk groter is. Al met al leek het raadzaam om beide gemeenten een gelijk aandeel te geven in het nieuwe wapen en daarin de onderlinge verbondenheid tot uitdrukking te brengen.

Hoewel meerdere ontwerpen werden vervaardigd en besproken, werd besloten om te volstaan met de aanbieding van één ontwerp, dat door zijn eenvoud en evenwichtige uitstraling het meest geschikt werd geacht. Het betreft een gedeeld wapen met uiteraard de leeuw van Groenlo en de burcht van Lichtenvoorde. Logischerwijs werd aan de leeuw de meer belangrijke rechterpositie toebedeeld, hetgeen echter tot gevolg had dat deze, om niet de indruk te wekken zich (symbolisch) van Lichtenvoorde af te wenden, moest worden omgewend. Van de gemeente werd bericht ontvangen dat men in principe met dit ontwerp akkoord ging, maar gaarne zou zien dat de beide schildhelften zouden worden omgewisseld, waardoor de noodzaak om de leeuw om te wenden kwam te vervallen. Besloten werd om hiermee in te stemmen. Ten aanzien van het ontbreken van een kroon op het schild zij nog opgemerkt dat deze op geen van de beide oude wapens aanwezig was en dat de nieuwe gemeente dit zo wenste te houden.

Aan de gemeente Oost Gelre werd bij K.B. van 15 december 2005, nr. 05.004304, het volgende wapen verleend: Gedeeld; I in goud een burcht met vier kantelen van keel, geopend van het veld, door langwerpige, twee aan twee geplaatste vensters verlicht van sabel en gevoegd van hetzelfde; II in azuur een leeuw van goud.

COLOFON

H O G E R A A D V A N A D E L

Ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10;
samenstelling en bevoegdheid: Wet op de adeldom van 10 mei 1994, Staatsblad 360

Bezoekadres: Nassaulaan 2B, 2514 JS Den Haag
(studiezaal geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur)
Postadres: Postbus 16325, 2500 BH Den Haag
Telefoon: 070-3614281 / Fax: 070-3631712
E-mail: info@hogeraadvanadel.nl
Website: www.hogeraadvanadel.nl

Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk heeft de Raad tot TAAK het adviseren van:

- de minister van Algemene Zaken betreffende naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omtrent adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie inzake ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

De COLLECTIE bestaat uit:

- Archieven van de Hoge Raad van Adel van 1814 tot heden;
- Genealogische en heraldische handschriften;
- Enkele archieven van adellijke families;
- Gespecialiseerde bibliotheek.

Voorzitter: drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (lid 1984, voorzitter 1991).

Leden: mr. J.P. Eschauzier (1991), jonkvrouw M. van den Brandeler (1992), jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002) en mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005).

Secretaris: mr. E.J. Wolleswinkel (2003).

Eerste medewerker: G.P. Nijkamp.

Tweede medewerker: A. Gritter.

Wetenschappelijk medewerker: dr. J.C. Kort.